

פודקסט "הכלה למעשה"

מבית היוצר של אגף א' לחינוך יסודי

מוריה טלמור משוחחת עם דר' שמעון אזולאי אודות משחק המשמעות

תשע"ד - 2024

הערה:

קובץ זה כולל תמלול מלא של הפרק.

התמלול נעשה באמצעות בינה מלאכותית, ונעשו תיקונים בהתאם לצורך. עדיין ייתכנו טעויות כתיב / לשון במהלך התמלול

פתיח

מה אנחנו יודעים על דור האלפא?

אני מורה או יועץ ופסיכולוג?

למה צריך להוריד את המען בשיעורים?

פסיכופדגוגיה מה זה אומר?

למה ההטרונגויות זה דבר חשוב?

שלום, ברוכות וברוכים הבאים להסכת הכלה למעשה.

שמי מוריה טלמור, אני חלק מצוות האגף לחינוך יסודי במשרד החינוך, ועוסקת בקידום פדגוגיה מכילה בכיתה ההטרונגוית.

בכל פרק אני מראיינת מומחה או מומחית בתחום, וביחד אנחנו מתרגמים תפיסות עולם לפרקטיקות.

בפרק הזה נמשיך לעסוק בפדגוגיה איכותית, והפעם נצלול לתוך משחק המשמעות ולעקרונות שמאפשרים למורה המנהיגה לחנך שחקני משמעות.

מתחילים!

מוריה:

אנחנו נפגשים שוב עם דוקטור שמעון אזולאי, פילוסופי איש חינוך, מרצה בכיר בקריאה אקדמית אנו, ומלמד בשורה של מוסדות חינוך אקדמיים, היבטים של משמעות וחינוך. שמעון פרסם שורה של מאמרים בנושא חינוך ופילוסופיה, וגם את הספר, קץ העושר, פילוסופיה ומשמעות החיים. כיף לראות אותך שוב.

שמעון

כיף, אבל אם כבר עושים פרומושן, אז בעזרת ה' בחודשים מקווים יצא הספר על קהילות משמעות, אז תהיו בסטנדיי.

מוריה

נחכה לזה.

אז אנחנו בפרק המשך, כמו שאמרנו, ובפרק הקודם דיברנו על מהי משמעות, מה הוא משחק המשמעות. ומהי קהילת משמעות? וכדי שאני אתחבר לפרק הזה, אני אשמח אם בכל זאת תחזור בקצרה ותדבר על המושג הזה של משחק משמעות.

שמעון

בדיוק, אז בואי נתחיל מהקונספט הזה של משחק משמעות. תראי, במובן בסיסי האנושות היא משחק רעיונות אחד גדול. דיברנו על זה גם קצת בשיחה הקודמת. זאת אומרת שהאנושות, יש המון שחקנים שיוצרים רעיונות שונים ומגוונים, כמעט כל דבר הוא רעיון. זה האדם, האדם הוא יישות שחייה רעיונות, והרעיונות האלה נכנסים מתוך איזשהו משחק גדול, שככל שהוא פורה יותר, מגוון יותר, מאפשר יותר, אז אנחנו משגשים יותר. ולמשחק הזה יש כללים, שתכף נדבר עליהם, כי אנחנו רוצים "להעתיק אותם", לתוך המרחב הפדגוגי, כדי ליצור סוג של אימון. למשל אחד המנגנונים, כשתנועת הרעיונות בתוך המשחק הזה, זה מנגנון של שיתוף העובדה שבני האדם מרגישים, אגב, לא תלוי בהם בכלל, צורך לשתף פעם זה היה, כשהיית יוצאת מסרט שהרשים אותך, היית מתקשרת לחברה. למה את עושה את זה? את עושה את זה כי הרעיונות כופים את עצמם עלייך כמעט, לשתף אותם. ג'ון דיווי, המפורסם, אומר, מתי אתה יודע שהצלחת ללמד בצורה מיטבית? כשילד יוצא מהכיתה וצועק את הרעיונות שלי מטה. כמה... זה כבר סיפור אחר.

מוריה

ואני חשבתי גם על כיוון אפילו הסיפור הרומנטי של אדם שלא רוצה להיות לבד, הוא נוסע לחו"ל, המחשבה שהוא נחשף עכשיו לנוף נורא יפה, ואין מישהו שהוא שותף לו בחוויה הזאת, זה גורם לו להרגיש לפעמים חסר.

שמעון

נכון, נכון, כי המשחק משמעות וחיונית המשמעות, נגענו בזה פעם, הוא קהילתי. החוויה היא קהילתית. זה אם יש משהו איום ונורא שעשינו, ולא בכוונת מכוון, זה פירקנו את היסוד הקהילתי בחיים. אמרנו לאנשים שהם לא זקוקים לאף אחד, ושהם יכולים לבד, וכל מיני דברים מן הסוג הזה. זה לא נכון. אנחנו זקוקים זה לזו בהרבה מאוד היבטים, אבל בהיבט הכי גדול אין לנו משחק משמעות שאיננו פומבי חברתי.

אין. הוא משחק חברתי, הוא משחק פומבי, הוא משחק קהילתי.

לכן לגמרי הדברים קשורים זה בזה ולכן התרבות היא משחק משמעות אחד גדול והשאלה היא האם אני מוכן למשחק הזה האם אני חלק מהמשחק הזה האם מאפשרים לי להיות חלק מהמשחק הזה ואני כבר אומר שמבחינתי תכלית החינוך היא ליצור או לעצב בסוף את הילד או את הילדה כשחקן משמעות. שחקן משמעות או שחקנית משמעות זה מישהו או מישהי שיש להם סדרה של תכונות שמאפשרים לו או לה לשחק את משחק המשמעות.

זה גם תכונות קוגניטיביות וזה גם תכונות מנטליות שבלעדיהם אנחנו לא נדע ולא נצליח לשחק את המשחק. צריך לומר ביושר, החברה המערבית / מערכת החינוך בישראל, מסורתית הכשירה את רוב בוגריה לא להיות שחקני משמעות, רבדי משמעות וצרכני משמעות.

הרבה פעמים גם על זה היבטים... השחקן בהיבט הזה, אני מנסה לראות את ההבחנה, ההיבט של האקטיביות בתהליך? גם אקטיביות.

ראי, בעידן שבו יש מנהל אחד של מפעל ו-200 פועלים, אני לא צריך שהם יהיו שחקני משמעות.

אני צריך שהם יהיו פסיביים, אני צריך שהם לא יהיו ייחודיים, אני צריך שהם לא יהיו מגוונים ושלא ימציאו לי רעיונות חודשים. העידן הזה נגמר.

אנחנו יודעים טוב מאוד שמהפכת המידע, על כל הרבדים שלה, כולל המושגים הקלאסיים של banil VOCA, למי שמכיר את המושגים. מציבה בפנינו אתגר חדש.

מוריה

אני לא מכירה, אז אני אשמח שתזמין את זה.

שמעון

אני אומר מילה על זה, כי זה ייקח הרבה זמן, אני תקף אומר מילה על זה.

מי שלא יהיה שחקן משמעות, לא יהיה.

לא ברמה החברתית, לא ברמה התעסוקתית, לא ברמה הקיומית.

בכל כך הרבה רמות, שחקן משמעות זה לא רק איך הוא יתפרנס, זה מה יהיה הכושר המנטלי שלו להתמודד עם החיים החברתיים. וברגע שאני לא אעצב אותו ככזה, אני הורס אותו או אותה, כן? לכן יש לנו אתגר אדיר שהוא חדש בעולם שבו פירקנו את הקהילות. פירקנו מסיבות שונות ומשונות, זה כרגע לא משנה.

אני צריך להכשיר את הילד שלי, את הילדה שלי, להיות שחקנית משמעות, וחברה תימדד לפי כמות שחקני המשמעות שלה.

זה מה שקורה גם תעסוקתית, וזה גם מה שקורה בהתפתחות טכנולוגית וכלכלית. וישראל, אגב, היא לא רעה מהבחינה הזאת.

אגב, לא תמיד מערכת החינוך היא מי שמכשירה את בוגרנו להיות שחקני משמעות. היום שני המוסדות המרכזיים ששותפים, משלימים, את עבודה ואת הספר, זה תנועות נוער וצהל.

צה"ל, הוא הגיים צ'יינג'ר הכי גדול במדינת ישראל. הוא עושה את הקפיצה לקראת להיות שחקן משמעות. ואני רוצה להתחיל את זה בגיל מאוד צעיר, להתחיל לאמן את הילד הילדה להיות שחקן משמעות, גם במובן החברתי וגם במובן הפדגוגי, קוגניטיבי, כן, להיות שותף למשחק הרעיונות הגדול.

והעידן הטכנולוגי, נגיד מילה אחת על זה, שהבינה המלאכותית, דיברנו עליה בשיחה הקודמת, הולכת והופכת להיות אתגר. אני אגיד לך למה.

לא רק מעבר לבעיות הטבעיות שהיא הולכת ליצור, היא מייצרת סוג של אוטוסורסינג של פעולת הפרט שלא מאפשרת לו להיות שחקן משמעות. אז הוא אומר לעצמו, איזה כיף, יש מי שכותב לי את העבודה. איזה כיף, יש מי שעושה לי את החשבון. אבל אז הוא הורס את היכולת שלו להיות שחקן משמעות.

וכשהוא יצטרך את זה במקום אחר, זה כבר לא יהיה. וזה מה שיקרה עם הדבר הזה, זה הדבר הנורא עם הדבר הזה, כן? מעבר לכל הדברים המוכרים והידועים של מה הבינה המלאכותית עושה. אני רואה את זה היום אצל סטודנטים, הם לא מסוגלים לכתוב עבודה. פשוט לא מסוגלים.

בגלל זה אני אף פעם לא מסכים עם הסטודנטים, או לפעמים זה לא תלוי בי, לעשות עבודות בזוגות, בשלשות ובחמישיות, כי הם לא מפתחים את היסוד של שחקן המשמעות.

ווקה בני, רק למי שלא מכיר, אני ממליץ ללכת לקרוא על זה, לצערי זה... הזמן שלנו קצר פה, אבל ווקה ובני, אלה הן רשתות של קונספט, של מושגים שנועדו לתאר את עולם מהפכת המידע.

העולם השתנה מהיסוד. חוויית החיים השתנתה מהיסוד, לא כמו שחשבנו פעם, רק בעולם התעסוקה. היום, האופן שבו ילד או ילדה חווים את העולם, שונה באופן טוטלי מהאופן שבו אנחנו חוונו. עכשיו, אני לא אומר אם זה לטובה או לרעה, אני אשם את זה רגע בצד. והמחקר מנסה לתת איזה מילים, מה הכוונה, מה השינוי הזה.

אז ווקה זה הקדום יותר, שזה רשתות של תנודתיות. כולנו מבינים שהמציאות לא תהיה יותר יציבה אף פעם. אינסרטנטי, אי וודאות, קומפלקסיטי ומורכבות ואמיקיוטי, עמימות.

והבני, זה המושג היותר חדש, רשת תיבות של בריטל, שזה שביריות. היום חרדה היא נורמה, היא לא פתולוגיה.

זה כי המציאות מייצרת אותן כחרדתיים, כי זה המבנה שלה.

נון ליניאר, המציאות היא כבר לא ליניארית. את יכולה לתכנן מה שאתה רוצה לשנה הקרובה, זה לא הולך לקרות.

זה הולך להשתנות בקפיצות שאין לך מושג אפילו איך לתאר אותן ולשאר אותן, וככה המציאות גם מגיבה, אנחנו כבר לא חיים ליניארית,

incomprehensible- זה אומר שאין דרך להבין את המציאות. אנחנו מבינים מקטעים וגם זה בקושי. לכן למשל מנהל בית ספר שיחשוב או שתחשוב, שיכולה להבין ולתכלל לבד את כל מה שיקרה בבית ספר, היא תקרוס. כי יש המון פרספקטיבות חדשות שאני חייבת להיעזר במורות שלי, ביועצות שלי, כי הן נותנות משהו שהוא יחד יהווה סוג של הבנה, אבל לבד אי אפשר להבין כבר את המציאות. אז זאת המציאות שלנו היום, וחלק מלהכשיר שחקן למשמעות ולבנייה של קהילת משמעות, זה להתמודד עם המציאות הזאת. וחלק מההתמודדות היא בתוך עולם הפדגוגיה.

מוריה

אני רוצה לחבר למאמר שעבורי היה מאמר מכונן, גם כמראה במכללה וגם בעבודתי במשרד החינוך, המאמר של תשעה עקרונות, שכתבת על נושא של הוראה משמעותית, אני מניחה שמאז כתבת הרבה דברים אחרים. אבל במאמר הזה, היום אני יודעת לחבר בעקבות השיחות שלנו, שהוא בעצם מציב איך מייצרים את אותה משמעות.

ואני אגיד שאחד הדברים שחשוב לי להתייחס אליהם, זה שמה שכתבת שם, אני באה מעולם של הילדים שוני צרכים, החינוך המיוחד, לראות את כל קשת הילדים והמגוון, וכשהסתכלתי על עקרונות האלה אמרתי, זה בעצם,

ביטויים דומים לעולם שמדברים עליו בחינוך המיוחד, והרבה פעמים בהרצאות שלי לקחתי את המושגים משם ולקחתי את המאמר שלך ואמרתי, תראו את החיבורים. זה רק שמות אחרים. ובעצם ההבנה היא שהוראה היא הוראה, ולא משנה למי או האוכלוסייה שאנחנו מדברים.

שמעון

ממש, ממש.

ואנחנו חייבים להיות מדויקים.

עכשיו לצערי, אנחנו לא נצליח לעבור על כל תשעת העקרונות.

מוריה

אני כן אומר כאן שאני ממליצה לכולם לקרוא את המאמר וללמוד אותו לעומק, ואנחנו ניגע רק בחלק מהם. נכון?

שמעון

תראי, מה שאמרת הוא כל כך נכון. זו תובנה מקסימה שהתרחשה בפדגוגיה. הפריצה האמיתית בפדגוגיה, הרי שנים, אלפי שנים, לא היה ממש התקדמות, זה רק כשנולד הקונספט של ילדים עם צרכים מיוחדים, שמה התחילה הפדגוגיה באמת לצמוח בצורה משמעותית. ובין לשאר, ואת נורא צודקת, זה שכולם עם צרכים מיוחדים. זאת אומרת, באיזשהו שום מקום, אנחנו, לכולנו, לא משנה מי אנחנו, וזה מבחינתי חובה לא רק לפדגוגיה.

יש סדרה אדירה של כשלים קוגניטיביים, חברתיים, קיומיים, רגשיים, שמונעים מאיתנו להיות שותפים למשחק חברתי, למשחק המשמעות, למשחק קוגניטיבי. זה, צריך להבין שכולנו כאלה, וזה לא... הצורך ליצור מעטפת שמאפשרת להיות חלק, היא נכונה למשפחה. היא נכונה לארגונים אבל לגמרי צודקת, זה באמת נוגע בדיוק באותו מקום.

עכשיו, אם אנחנו מתייחסים רגע לעקרונות, זה כמובן כמו שאמרת, לא, לצערי לא נספיק.

וזה גם קצת טרחני לדבר על כולם, צריך להגיד גם את האמת.

אני רוצה לדבר על שלושת עקרונות הליבה של המשחק, ועל עוד שני עקרונות שהן פריפריאליים.

עקרונות הבסיס של משחק המשמעות, זה ביצוע, משוב ופומביות.

ביצוע - אני חייב את הסירקולציה הזאת כדי לשחק במשמעות. זאת אומרת, אני קודם חייב ליצור

משהו. חייב.

אם אני לא יוצר משהו, אני לא חלק למשחק, אני לא נכנס למשחק. לכן זה יכול להיות הדבר הכי קטן. ואם יהיה זמן, אנחנו נרחיב על המושג של ביצוע, כי בפדגוגיה זה דבר, יש את המושג ביצועי הבנה, זה מאוד מאוד חשוב.

הדבר השני, **משוב**, חייב לקבל משוב משמעותי, מקדם, ממוקד, יש המון הגדרות מה זה אומר לפעולה שלי. אי אפשר לתת משוב לעצמך. סליחה שאני אומר את זה בצורה כל כך, לא ניתן לתת משהו לעצמנו, כמו שם שלא ניתן לסלוח לעצמנו וכשם שלא ניתן להבטיח לעצמנו. זה קונספטים ריקים, זה לא אומר כלום.

והדבר השלישי זה **פומביות**. זאת אומרת, ידיעה מסוימת או מרחב קהילתי מסוים שבו אני יודע שיש סיכוי

להדהוד אפרופו שיחתינו הקודמת של אותו חותם, אותו ביצוע שעשיתי.

ללא הסירקולציה הזאת, ללא הסירקולציה הזאת, אני לא אתפתח כשחקר משמעות ואני גם לא איראה

במרחב שלא מאפשר לי את זה קהילת משמעות.

אני חייב שהמרחב יהיה בנוי ויעוצב ככזה שמאפשר את זה.

עבדתי השנה המון עם גני הילדים בראשון לציון. עם כל הגנים. והייתי אומר להם, הבעיות מתחילות שם. למשל, הורים שביום שישי מקבלים את הציורים של הילדים. ועוד לפני שהוא הגיע לאוטו, אם הוא בכלל טרח לקחת את זה מהגן, הוא זורק אותם לפח. והייתי תמיד אומר להורים האלה, אם לא נתת על הילד שלך

הזדמנות להדהות פומבי של החותם, שהזה הציור, החותם הזה בשבילו, הציור הזה זה החותם שלו. אתה,

מבחינתך, זה כל הציור, בשבילו זה לא כל הציור. אם לא תיתן לו הזדמנות להדהות ולחותם, והבית לא יהיה

קהילה שמאפשרת לו את הפומביות של זה, אל תתפלא אם בגיל 16 הוא לא סופר אותך. אתה לא יכול לבוא

למישהו בגיל 15 ולהגיד לו, תחיל לשתף אותי בחיים שלך. אם לפני זה לא היית מרחב הדהוד בשבילו.

מוריה

אם לא נתת לו משוב.

שמעון

בדיוק.

אז מה אתה מצפה? שבגיל 16 תתחיל להגיד לו, מה, אתה לא משתף אותי? על מה אני אשתף אותך?

אני כבר מצאתי לי מאז 300 מרחבי הדהוד אחרים. לכן הסירקולציה הזאת היא כל כך, כל כך חשובה של הביצוע, משוא ופומביות, וזה באחריות ליצור, תכף נגיע לביצוע, לאפשר את הביצוע, לדחוף לביצוע, לתת עוגנים לביצוע, כי בני האדם הם פסיביים, מפחדים, לא ממהרים לבצע, זה הימור גדול מדי, יש לנו חסמים. אני לא יכול להגיד שזה יקרה מעצמו. אם אני אמר שזה יקרה מעצמו, אני אעשה את מה שאנחנו עושים בהרבה כיתות בעולם, ישרת שלושה תלמידים שיש להם את זה באופן מובנה. לכן בשבילי פדגוגיה מתחילה מזה שאם אני שואל שאלה, לא חושבים עליה. כולם קודם כול כותבים בדף טיוטה, את התשובה. קודם כול, אני רוצה שתראו שאתם בפנים.

שאלתי שאלה הכי בנאלי, מה מתכוון ביאליק בדימוי הזה?

סתם כן, זה לא... לתת זמן חשיבה.

לא יודע מה נפלתי על ביאליק, אבל נניח, מה מתכוון ביאליק בדימוי הזה?

מוריה

וצנח לו זלזל.

שמעון

אני לא אומר תחשבו על זה עכשיו.

כי אם אני אומר תחשבו, זה מה שנקרא שלושה חושבים.

תכתבו את התשובה. תחלו לי מיצירת החותם.

עכשיו, יש ביצועים מאוד מתוחכמים.

מי שמכיר את הסיפור של ביצועי ההבנה, זו ספרות אדירה, מופלאה ממש, שכל ההיגיון הבסיסי שלה זה שההבנה נרכשת באמצעות ביצוע. זה לא שקודם מבינים ואז מבצעים, זה לא שקודם אתה יושב ומישהו מסביר ואז אני רק נותן ביצוע כדי לבדוק אם הבנת, אלא הבנה נבנית באמצעות הביצוע. באמצעות הביצוע. כולנו יודעים שעד שלא התחלנו ללמד את דבר, למעשה לא הכרנו אותו ולא ידענו אותו. ולכן כל הספרות הענפה של יורם הרפז ושל פרקינס ושל וויגינס ומקטאי ואנשים אחרים, זו ספרות שבאה ואומרת, אני צריך לתכנן ולעצב את הביצוע עבורך כדי להשיג שתי מטרות.

מטרה אחת זה שתבנית הבנה שלך ותהיה שחקן בעולם הידע, כי ידע זה דבר נבנה, **ודבר שני**, כדי לתת לך את הסיכוי להיות משמעותי. אי אפשר להיות שחקן משמעותי בלי לצרוך אותה מסוים.

לכן זה הדבר הבסיסי, זה תלוי בי. אני לא יכול להגיד, הוא יעשה. במיוחד, זה עושה לי אפילו טיפה עצב בלב, שלפעמים אנחנו בתמימות. יכולים לומר לילד או להורי מבוגר, תנוח מתוק. תנוח אבא, תנוחי אמא תודה רבה, אני לא מעוניין אתה מונע מהם את הביצוע. אני מונע מהם להיות משמעותיים. אנחנו יודעים כמה זה פוגע בתוחלת החיים שלהם.

אותו דבר, ילד, מה יש לילד לנוח? איזה דור זה שאומר שהוא הולך לנוח? לנוח ממה?

הוא צריך... ויש לנו המון חסמים.

בגלל זה, כשהדברנו על הוגנות קצת, לא הספקנו.

הוגנות זה לעזור לך להתגבר על החסמים שלך.

לבנות פיגומים, לבנות רשת שלמה שנותנת לך סיכוי להיכנס פנימה ולהתגבר על הכשלים.

אני רוצה להמליץ למורות ומורים, זה בעיקר מורות ומורים.

מוריה

גם הציבור הרחב.

שמעון

הסיפור שאני הרבה פעמים מלמד אותו בהקשר הזה, נפלא, שאולי את מכירה אותו, נקרא נקודה של פיטר ריינולדס.

שהוא סיפור מופלא.

שממחיש מה זה מנהיגות מחוללת משמעות שיוצרת את הביצוע המשוב והפומביות.

ולספר בקטנה רק...

מוריה

כן, כן, כן, בהחלט.

שמעון

יש שיעור-ציור, זה סיפור של ילדים נורא יפה, ואחת הילדות לא עושה כלום.

המורה שואלת אותה מה, זה דוב שלג, זה דוב לבן בסופת שלג?

כן, היא אומרת לה זה, אז היא צוחקת, היא אומרת לה, אני לא יודעת לצייר.

ואז היא אומרת לה, תעשי משהו.

היא אומרת לה, מה זאת אומרת לעשות?

היא אומרת לה, סתם תעשי משהו.

היא לוקחת את העט ונותנת מכה בדף ועושה נקודה.

ואז היא אומרת לה, תחתמי.

בסדר, והולכת.

היא אומרת, טוב, לחתום, אני יודעת מה הבעיה, היא כותבת את השם שלה.

שבוע אחרי זה היא באה לשיעור הציור, המורה לקחה את הציור, לקחה מסגרת זהב, מיסגרה ושמה את

הציור על הקיר. וכאן מתחיל תהליך מופלא.

הילדה מסתכלת על זה, כי זה פתאום במרחב הפומבי, ואומרת לעצמה, אני למעשה יכולה לצייר נקודה יותר

טובה. וזה רגע אדיר, כי זה רגע של צמיחה, ואומרת לעצמה, אני יכולה לצייר נקודה יותר טובה.

ואז היא מתחילה, היא פותחת את קופסת הצבעים, מתחילה, נקודה אדומה, נקודה סגולה, וזה נקודות

גדולות, ונקודות קטנות, וכל מיני כאלה.

ואז יש תערוכה.

מגיע תלמיד צעיר מסתכ עליה, ואומר לה, וואו, איזה ציירת, את מדהימה, אני בחיים לא הייתי מצייר ככה.

והיא אומרת לו למה לא?

הוא אומר לה, אני לא יודע לעשות קו ישר.

היא אומרת לו, תראה לי.

ואז הוא לוקח דף, ככה, יד רועדת, והוא עושה קו כזה.

ואז היא אומרת לו, תחתום.

מוריה

זאת אומרת, היא מעבירה את זה הלאה.

שמעון

כן.

כי בסופו של דבר המורה הזאת הבינה משהו אחד. תני לה פיגום להיכנס למשחק, תני לה פומביות, תני לה משוב, והתהליך יניע את עצמו.

מוריה

מה שאתה אומר כאן, מעבר לעובדה של הביצוע והחיבור שלך לסיפור הנקודה, הוא מקסים, ואני באמת זוכרת שאחד הדברים שהתרגשתי שם, זה שהיא מעבירה את זה הלאה. זאת אומרת, התלמידה הפנימה את זה ומעבירה את זה הלאה.

אתה גם אומר עוד דבר חשוב. זה לא כל רכיב בנפרד.

זאת אומרת, הביצוע, גם אם המורה תגיד, אוקיי, אני מתמקדת עכשיו בביצוע, אם היא לא תעשה את שלושת הדברים האלה ביחד, ודיברת על הסירקולציה, ועכשיו אני מפנימה את זה יותר, כל דבר בנפרד הוא חשוב, אבל הוא לא ייתן את אותו אפקט, אם אנחנו לא מייצרים משהו שהוא משולב. אותה ילדה, רק אם המורה הייתה אומרת לה כל הכבוד ועוברת הלאה, זה לא היה... זה היה ביצוע לכאורה, וזה לא היה מקדם. אבל הביצוע, יחד עם המשוב ויחד עם הפומביות, הוא זה שיצר את אותו ערך מוסף.

שמעון

ההבנה שלך היא כזו עמוקה, זה לא פעם ראשונה בשיחות האלה שאת... כשאני מלמד את זה, אז אני מראה את הסיפור, אנחנו קוראים את הסיפור, ואני שואל את המורות או את הגננות, לא משנה, אם אנחנו עובדים כרגע, לפחות מה הרגע הקריטי בסיפור.

מה, זה קריטי. כן? והדבר היפה הוא שכל אחד בוחר את הרגע האחר. ואז אני אומר להם את מה שאת אומרת.

אין שם רגע אחד. זה תהליך. כן. זה כל הקטע. זה לא עכשיו עשיתי משהו אחד, וזהו, עכשיו אנחנו הולכים הביתה.

ואם אני עושה את זה שוב ושוב, בכל שיעור, בונה ביצועים. נותן פיגומים לביצועים. עם סרגל מאמץ.

כן, כמובן, יש רמות. בביצוע ההבנה יש רמות.

ממש אפשר לראות.

זה נורא קל מהבחינה הזאת.

ואז אני עושה את המשוב, נותן את הפומביות, ועושה את הסירקולציה הזאת שוב ושוב.

פתאום קורה קסם מעצמו

אבל הדבר היחידי שחשוב, כמו בכל משחק, תקפיד על כללי המשחק.

אם יש משהו שבני אדם לא מסוגלים זה שמשנים להם את הכללים, וברגע שם, המנהיגות פירושה להקפיד על כללי המשחק. הוא כבר ישחק, אבל אתה תהרוס לו את הכללים. כן?

ולכן העיצוב הזה של הכללים, מהסוג הזה, יש עוד כללים, כמובן, תכף נדבר על עוד אחד או שניים, משנים לחלוטין את היכולת שלי, א', להיות שחקן באותו רגע.

אני רוצה כרגע, לא רק בעתיד, כשאני בא לבית הספר, אני רוצה להרגיש שיש לי סיכוי להיות משמעותי.

אם אני לא ארגיש שיש לי סיכוי להיות משמעותי, אני אפריע, אני אהיה מנוכר, אני מנותק, את יודעת את זה.

וגם אם המורה חושבת שהיא עושה לילד טובה, והיא מוותרת לו על משימות כדי שהוא לא ירגיש מתוסכל,

היא בעצם מונעת ממנו את האפשרות לבצע. זה בעיניי נורא.

הרבה פעמים הורים שותפים לאסון הזה. ומה אתה מעניש את הילד שלך? שהוא לא יהיה משמעותי?
איזה דבר מטורף זה.

בני אדם, אני כל הזמן אחזור על זה, אין להם בעיה עם סבל, עם קושי, עם מאמץ, עם כישלון, עם אתגר.
יש להם בעיה עם סבל, עם קושי, עם מאמץ, חסרי משמעות.

אז מה עושים אנשים? מורידים את הקושי ואת הסבל ואת המאמץ במקום לתת משמעות.

זה לא המצב, וזה כזה כואב לי, כי זה לא נעשה מכוונה רע. אם זה היה נעשה מכוונה רע, ניחא.

אבל הילד, או הילדה. ברגע שהם יהיו שחקנים בתוך המשחק, וגם אם ייכשלו, לא נורא.

כי זו צורה של תנועה.

ושימי לב, דבר מאוד יפה שאני תמיד, כשאני מלמד את הסיפור, אני אומר, אותה מורה לציור לא משקרת
לילדה.

היא לא אומרת לה איזה ציור מהמם. היא רק עושה... הממם היא מסתכלת בנקודה, בהתחלה של הסיפור,

ואומרת.. הממ. וזה רגע חשוב שאנחנו צריכים לזכור אותו שלא לחרטט ולא לשקר ולא לתת משוב לא

אוטנטי ולא לספר סיפורים שקריים על תוצר, אלא להיות אוטנטי.

אפשר להיות אוטנטי בנעים, כן?

לא חייב להיות במגעיל. אבל ברגע שאנחנו משקרים לילדים, ואנחנו מספרים להם שהם מדהימים כשהם

לא, ושהעבודה שלהם מדהימה כשהיא לא, ושהתוצר שלהם מופלא כשהוא לא, אנחנו פוגעים באמון בינינו,

פוגעים באותנטיות, פוגעים במשחק המשמעות, ולכן זה חלק מאותו מקום של ליצור מקום שבאמת, באמת

הוא אותנטי ואמיתי ולא שקרי.

כי הרבה פעמים לצערי אנחנו נופלים לשם. גם מורים, ובהשפעת המורים גם הורים.

מוריה

אז עצם יש כאן שני דברים שאתה אומר לקבל משוב. אחד מהם זה, אתה נותן משוב, המשוב צריך להיות

אמיתי ואותנטי ולא להיבהל ממשוב שייתפס אצל הילד כמשוב לא חיובי, זאת אומרת, המשוב הוא חיובי,

הוא פשוט מבקר.

נכון, המשוב הוא חיובי, הילד לא תמיד תופס אותו כמשהו שבזה גמרת את המשימה.

אבל הדבר הנוסף הוא בעצם בכלל, תיתן משוב. זאת אומרת, אותה מורה, היא לא התעלמה.

יש פה רק נקודה. היא ביקשה ממנו לחתום.

ואני חושבת שבחלק מהמקרים הדבר הקשה ביותר זה כשהמורה בכלל לא ממשבת, ואני זוכרת שדיברתי

עם איזשהו איש חינוך, שסיפר על תלמידים, איש חינוך שעובד עם הקהילה, שיוצא הקהילה האתיופית, והוא

סיפר שהילדים שם התלוננו שלפעמים, כשהמורה שואלת אותם שאלה, והם לא צודקים, אז המורה לא

אומרת להם, טעיתם, דיברתם שטויות, אתם לא מבינים, לכו תלמדו.

היא מהנהנת הנהון סתמי ועוברת לילד הבא. מבחינתם היא לא נתנה להם משוב. היא לא רצתה לבייש

אותם, אבל הם הרגישו באותו רגע לא נראים, לא שייכים. אז המשוב, עצם אמירת המשוב יש לו ערך בפני

עצמו.

שמעון

זה משוב, אם הייתי צריך להגיד, תן עקרון אחד לפדגוגיה, מה הדבר הכי חשוב בלמידה?

אני חושב שהדבר שהייתי אומר זה משוב.

אי אפשר ללמוד בלי משוב.

אני אמרתי את זה קודם, שאדם לא יכול למשב את עצמו. אין לנו דרך לעשות את זה. אנחנו, למידה אנושית, מתחוללת רק באמצעות משאבים. ואחת הבעיות שיש לנו זה שאין לנו מספיק משוב, את לגמרי לגמרי צודקת.

עכשיו, אגב, אני לא מאשים, אני רוצה שלא יהיה פה סאונד של האשמה. זה גם קונסומר של זמן, וכדי לתת משאב צריך לדעת איך נותנים, יש סוגים של משאבים משוב תכליתי, ממוקד, יש כל מיני דברים צריך ללמוד, צריך בכלל ליצור תרבות של משוב.

תרבות של משוב, אם אין תרבות של משוב אני אפחד להיכשל וכן הלאה ואז אני לא אעשה בכלל. ולכן את לגמרי צודקת, זה סיפור כל כך עמוק. ואם יהיה זמן אני אתן דוגמה לסוג מסוים של משוב שנקרא עקרון החסד, אולי נחתום איתו, תגידי לי מתי את רוצה לחתום לסיום.

מוריה

אני עוד לא חותרת לסיום, אז אנחנו נשמור אותו.

שמעון

אבל תשמרי את עקרון החסד כדי לחתום איתו, כדי לראות כמה משוב הוא קריטי, גם ברמה הפדגוגית וגם ברמה הקיומית.

כל העקרונות ש... את קראת את תשע עקרונות, אז את את-יודעת.

כל עיקרון פדגוגי, חייב לעמוד בשני תנאים.

גם לקבל, לקדם את המימד הקוגניטיבי, אבל גם לקדם את המימד הערכי בו זמנית באותה פעולה. זה לא שילד יושב בכיתה והוא לומד, ואז הוא נמצא במרחב הקוגניטיבי, ובהפסקה הוא נמצא במרחב הערכית חברתי. לא.

אותו עיקרון של משוב גם נותן לי הכרה, וגם נותן לי יכולת להתקדם בהבנת הידע שלי.

בגלל זה זה חשוב לי.

אותו ילד מהקהילה האתיופית הבעיה איננה רק שהוא לא יודע עכשיו מה הטעות שלו, ומה מעמדו, וכמה הוא משחק את משחק הידע. הוא מרגיש חסר ערך.

מוריה

נכון.

שמעון

ולכן זה תמיד שני דברים גם יחד.

והמשוב הוא ביטוי מאוד מאוד עמוק לדבר הזה, אותו דבר פומביות ואותו דבר ביצוע.

מוריה

אז רגע, לפני הפומביות והביצוע, אני אגיד שדיברת על הספר המקסים, הסיפור המקסים עם הנקודה. יש איזה סרטון שעוסק ממש ממש על הפרפר, אני לא יודעת אם אתם מכיר את זה, שמורה מציג איזשהו ציור של פרפר לילדים, והוא אומר, במקום שאני אתן את המשוב, בואו נעבוד על משוב של כלל הכיתה בעצם. ויושב שם גן שלם של ילדים, וכל אחד מספר מה עוד כדאי לעשות כדי לשפר את הציור של הפרפר, והילד מיישם את זה, ומציור קטן זה הופך להיות ציור יפה מאוד של...

ילד, זאת אומרת, במקום להגיד מה אין, אומרים לילד מה כדאי לשפר כאן, ולמעשה מעבירים אותו חזרה לביצוע.

זאת אומרת, המשוב הזה מחזיר אותו לביצוע.

שמעון

קודם כול, מחובתך לשלוח.

מוריה

אני אשלח.

שמעון

אני אוהב ללמוד מכל מלמדיי השכלתי

מה שאת אומרת, הוא חשוב, אמרתי, משוב זה סמינר.

את יודעת את זה, אבל רק זה קשור לדבר הבא.

בעולם הטבעי המשובים הם פרועים כן? הם לא מתוכננים, כן?

בטח ברשתות חברתיות שילדים נחשפים אליהן בגיל נורא צעיר.

המשובים שם יכולים להיות נורא קטלניים, כיתה לא יכולה להרשות לעצמה.

אמרנו שזה צריך להיות משחק משמעות מבוקר, מוגן,

היא לא יכולה שהמשובים יהיו מטורללים

ולכן אחד הדברים שעושים, וצריך לעשות אפרופו מה שאמרת, זה להדריך את הילדים האחרים איזה משוב לתת.

יש מצבים שבו אני אגיד מה אתה חושב על הסיפור, ויש מצבים שבו אני אגיד תן טיפ. לכותב, כן?

וזה קשור לא רק ל... כשאני מדבר על עיצוב מרחב המשוב, זה לא רק לי כמורה איזה משוב אני... וכמה אני

יודעת לתת אותו, אלא גם איך אני מעצב את מרחב המשובים בקהילה. כי אם אני אפתח את זה בשלב

ראשון בצורה פראית, אני אזיק.

לכן זה תהליך הדרגתי עד שאנחנו מגיעים למקום שבו את מסוגלת לעמוד מול קבוצה ולהקריא שיר או

להקריא תשובה ולהיות ברמת חוסן מספיק גבוהה כדי לשאת גם את זה שמישהו יגיד לך לא סיפור טוב,

או יא מטומטמת. סליחה אני לא באמת רוצה שמישהו יגיד את זה.

מוריה

יש לנו עוד שני עקרונות שצריכים... נכון, ואנחנו רוצים לשמוע רגע קול.

קול חיצוני

אני יודעת שהיום הילדים חיים בעולם של משפיעני רשת וסלב...

מוריה

זאת סוזי, מחנכת כיתה ד',

קול חיצוני

לא שומעים אותו

מוריה

מה אתה אומר?

רוצה לומר שני דברים על זה.

אחד, כששואלים ילדים מה אתה רוצה להיות כשתהיה גדול, הם לא עונים מה אני רוצה להיות כשאני אהיה גדול, הם עונים מה אני רוצה עכשיו.

עכשיו, למה אני אומר את זה?

כי זה חשוב, למשהו שמאוד חשוב לי, שקשור לחינוך, זה שלילדים אין תפיסת עתיד. ואין תמונת עתיד פעילה.

וגם כשהם עונים על שאלה על העתיד, הם עונים עכשיו, על העכשיו שלהם.

זה אחת התוצאות של האמירה, דוד, שאמרתי עכשיו, זה שחינוך, זה להחזיק תמונת העתיד פעילה לילד.

כי הוא לא יכול להחזיק אותה לבד. כשאומרים לילד, למשל, זה מאוד ישפיע על העתיד שלך, הוא משהו שומע, זה... זה בערך משהו כזה. אגב, ככל שמגיעים מרקע יותר חלש, הרבה יותר קשה לפתח בכלל את המושג עתיד,

מוריה

יש את הסיפור המפורסם, הסרטון של תיכון ההזדמנות האחרונה, עם חלי טרופר, ששואל מה החלומות שלנו, והוא אומר, אין לי חלום.

שמעון

אז לא רק שאין חלום, זה... אני גדלתי בעוני. בעוני אגרסיבי, כן?

עם אמא מדהימה, שהבינה שמשמעות חשובה מהרבה דברים אחרים.

ואחד הדברים שאותו דעת עוני מפתחת זה הווה מתמיד.

קשה מאוד לפתח תמונות עתיד, ובכלל את המושג עתיד, עד היום בגילי המופלג, מופלג יחסית, כן,

עד היום קשה לי להשתחרר מתודעת הווה מתמשך. עכשיו, יש לזה השלכות אדירות.

ולכן אנשי חינוך, הם לא סתם רק שואלים שאלה כזאת כמה שכדאי, הם גם בכלל מחזיקים את מושג העתיד

כמושג פעיל כל הזמן אל מול ילד. זה רק הערה בצד שהיא מאוד חשובה.

הערה השנייה, אני מבין את הילדים האלה והם צודקים. אני אסביר במה הם צודקים. הרי מה זה סלב.

סלב, כמובן שיש הרבה שטויות, כן? אבל בדימוי הליבתי שלו, זה מישהו או מישהי ששברו את הסתמיות שלהם.

זה הסלב. כולנו סתם מישהו. סתם, אני כמובן לא חושב את זה, אבל רק לצורך הדיון. סלב זה מישהו ששבר

את הסתמיות הזו. אדם לא מסוגל לשאת עבודה סתמית, להיות סתמי בעצמו, סבל סתמי. אנחנו לא מסוגלים.

והילד הזה, החכם הזה, הילדים האלה מבינים שהם רוצים לשבור את הסתמיות שלהם.

וכשאני שומע את הילדים אומרים את זה, אני שומע מהם קריאה למשמעות. זה מה שמעניין אותם.

זאת אומרת, אתה שומע לא את הדבר שנתפס כדבר שטחי, שאנחנו רוצים להיות מפורסמים, אלא מילים

אחרות שבאו לומר, היום, בדור של היום, אני יודע להגיד שאני רוצה להיות משמעותי, ואני רוצה פומביות לעשייה שלי.

נכון, זה מה שהם רוצים. זה מה שאני שומע.

הם עוד לא יודעים במה, אבל הם יודעים שהם רוצים לעשות את זה. העולם הזה, העולם נפלא.

דיברתי קודם על ווקה ובני והצהרות שהדבר הזה מחולל במהפכת המידע.
אבל יחד עם הצהרות האלה, זו פעם ראשונה בהיסטוריה שהעולם מזמין את כולנו להיות משמעותיים.
זוה מרגש.

מוריה

גם הפומביות הרבה יותר גדולה.

שמעון

בדיוק, וזה דבר נפלא בעיניי.

מוריה

נגישה.

שמעון

זוה דבר נפלא, ולכן החובה שלי היום, זה אני יודע שהעולם נותן אפשרות שפעם לא הייתה.
לכל אחד הייתה סיכוי להיות משמעותי.
אם אני אתן לך את התכונות שתצליח לעשות את זה. ומה שהם אומרים לי אותם ילדים.
אני רוצה את הסיכוי להיות משמעותי. זה מה שאני רוצה.
לכן החובה שלי זה איך אני מאפשר להם את זה. לכן אני לא כל כך מקשיב למקום שאומר סלב, הם אומרים
סלב.
אני מקשיב למנגינת העומק שמסתתרת שם.
אגב, ילד בבית ספר אחר יכול להגיד שהוא רוצה להיות רב גדול. אבל הוא אומר אותו דבר, וזה מעניין.

מוריה

אותה מורה דיברה על פומביות מחוץ לבית הספר, ואני רוצה לדבר רגע על הפומביות שמתרחשת בתוך בית
הספר, ומה שמעניין אותי זה הפומביות שמתרחשת בתוך הלמידה.
איך מייצרים את הפומביות הזאת?

שמעון

זה יכול להיעשות בהמון צורות. למשל, לוח בכיתה, גם אנחנו לא שמים לב לזה, זה מרחב של
פומביות.
ילדים תופסים את הלוח כמקום של משהו, מה שעולה עליו הוא חשוב. זה חלק מהפרשנות הטבעית שלהם.
לכן אם אתה כותב את השם שלי על הלוח... זה עושה לנו משהו.
זה רק מרחב אחד.
יש מקומות שזה יהיה לוחות, יש מקומות שזה יהיה פרסומים. יש מקומות שהצעת להפוך את כל הקירות
למקום שאפשר לכתוב עליו. יש צבע שמן כזה.
יש פרסום החוצה.
כן, באחד הפרויקטים שהייתי מורה בברנקו וייס, פרויקט שמעודד כתיבה, אחר הדברים שעשינו זה שהם
כתבו, אבל בסוף את הטובים, הוצאנו ספר שהפך להיות הטקסט בוק של שנה אחרי זה.
תחשבי ילד יושב היום בכיתה ח', שהילד היום בכיתה ז' לומד בספר שהוא כתב.
ההדהוד הוא אדיר, כן?
יש הרבה שיטות תראי, זה השמיים הגבול. אני יכול לתת מיליון שיטות וסוגים.

אגב, זה מה שאמרת על הדקדוק. כל מורה יש לו את יצירת הדהוד שלו.
אני לא יכול להמציא את כל הדברים בעולם, אבל ברגע שיש לי את ה...פריזמה הזאתי את העיקרון הזה אז
אני פתאום מבינה שזה חלק מהסירקולציה הפדגוגית ואז אני אמציא יש כאלה שעושים באינטרנט ויש כאלה
שעושים המון שיטות אבל כעצם הרעיון שזה קיים הוא מספיק לי.

מוריה

יש עוד שני עקרונות שלא דיברנו עליהן.
ואני רוצה, קרי, לצטט מתוך משהו שאתה כתבת.
המטאפיזיקה של אריסטו נפתח בהצהרה, כל בני האדם שואפים מטבעם אל הדעת. במאמר שלך אתה שם
איזשהו סימן שאלה מסוים על ההצהרה הזאת, ואני מבינה שאתה אומר שאנחנו שואפים אל הדעת
כתפיסה.
לא כמימוש. ובשביל שהתפיסה הזאת תתקיים והמימוש יתקיים, אנחנו צריכים איזשהו תהליך של פיתוי.

שמעון

נכון.

מוריה

אז על הפיתוי הזה אנחנו נדבר עכשיו.

שמעון

אני רוצה לדבר על הפיתוי בשני מובנים.
עיקרון הפיתוי, שאני מבין שהשם שלו הוא פרובוקטיבי קצת.

מוריה

הוא מפתה לדבר עליו.

שמעון

כן, אז זה חלק מהסיפור.
אבל יש פה משהו יותר עמוק.

למה פיתוי?

קודם כל, בוא נחזור לתפיסה של המשמעות שדיברתי עליה קודם.
ומשמעות מתחילה מזיקה. יש לי זיקה לתחום דעת, יש לי זיקה למורה, יש לי זיקה לכיתה, יש לי זיקה
למשפחה, יש לי זיקה לדת, יש לי זיקה למדינה, יש לי זיקה לקבוצת כדורגל וכן הלאה.
עכשיו, זיקה זה דבר שאי אפשר לאלץ. אני אומר, זיקה זו דלת שנפתחת מבפנים.
אין ידית ברוץ, אתה יכול כמו בשיר השירים, כל דודי דופק, אפשר לדפוק. אבל לפתוח אפשר רק מבפנים.
אם הזיקה לא נוצרת גם משהו מתהליך שעושים, זאת אומרת... הזיקה היא דלת שהפרט פותח.
אני לא יכול לאנוס זיקה.
לא יכול.

אני יכול לעשות הכול, אני יכול להכריח אותך להכול, אבל דבר אחד אני לא יכול, שאין לך זיקה
זה משהו שצריך להיות וולונטרי. ולכן הוא לא עובר דרך שידול והוא לא עובר דרך שכנוע, אי אפשר להגיד
לך...

זה משתלם לך להיות חברה בקהילה.

תודה רבה, מי בדיוק משתלם? תדעי, זה מאוד משתלם לך, כדאי לך להיות חברה שלי.

אם לא מתעוררת בך זיקה, לא תהיי חברה שלי.

זיקה היא יסוד באדם שאני צריך להגיע אליו בדרכים, בפיתוי, בדרכים שונות. לא בדרכים ישירות, לא באמצעות שכנוע.

אלא בדרך טיפה עוקפת. זאת הסיבה שלמשל, הומור זה דבר שעובד כל כך חזק. כי הומור לא עובר דרך הראש.

אתה לא יכול להגיד, אני אספר לך בדיחה, ואתה תגיד, תראה, הבנתי את הבדיחה, היא מהממת אין לי זמן לצחוק עכשיו, אני אגיע הביתה, אני אצחק שעה טובה, חצי שעה אני אצחק. אנחנו מיד צוחקים

כי זה יוצר לנו זיקה.

אז לכן זיקה זה דבר שמערכת של פרקטיקות, מערכת של פעולות שאני אמור לעשות, עקרון לפיתוי, כדי להגדיל את הזיקה או להגדיל את הסיכוי, כי אני לא יודע למה, אבל אין פול פרוף שיהיה לך זיקה. הכישלון הכי גדול בחינוך זה לא שאין זיקה למורים, יש. ולבית הספר יש גם זיקה די גבוהה, אין זיקה לחומר הלמידה בכלל. אצל רוב הילדים אין כמעט זיקה לחומר הלמידה. לכן אני צריך להבין שזה מחובתי, אתה לא במוכן עם הדבר הזה מהבית.

אותו דבר אגב במשפחה. זה שיש לי זיקה למשפחה שלי כילד שנולד שם, לא אומר שתישאר לנצח.

אם לא נעשה פעולות לשימור הזיקה, ליצירת הזיקה, לחידוש הזיקה, זה לא יקרה. וכשאינן לאדם זיקה, איבדנו אותו, כן?

ולכן עקרון הפיתוי אומר שצריך ליצור זיקה לאותו אדם שנמצא. ויש כל מיני שיטות, אבל הדבר החשוב שצריך להבין שזה לא עובר בקוגניציה. לשבת עכשיו ולתת הרצאה כמה זה חשוב לך.

אז יש כל מיני שיטות, ערעור, והומור, ומשבר, וכל מיני דברים שכרגע לא ניכנס אליהם.

אחת הדוגמאות שאני מאוד מאוד אוהב, שלמדתי את זה ממורה, שאני מתנצל ששכחתי את שמה, דמייני את השיעור הבא.

שתי פתיחות של שיעור.

עכשיו אני אתן לך שתי פתיחות של שיעור, ותגידי לי באיזה שיעור היית מרגישה יצירה או פיתוי יותר גבוה, בסדר?

פתיחה א

המורה נכנסת לכיתה, את נכנסת לכיתה, את אומרת שלום, היום נלמד את שירו של פלוני, כותבת את השיר על הלוח, ועכשיו מדברים.

פתיחה ב

אותה מורה, אותו שיר, אותו לוח, אותה כתיבה.

אבל דבר אחד, את מחסירה מילה אחת חשובה מהשיר.

ואומרת, עכשיו בואו ננחש מהמילה.

איזה שיעור לדעתך ייצור פיתוי יותר גבוה אצל הילדים?

מוריה

שיעור שני, לפי דעתי.

שמעון

למה?

אגב, זה מחקרית.

בדקנו את זה באיזשהו מחקרן שעשינו, ששאלנו, הראינו, יש לזה גם בווידאו, לא משנה.

הראינו ושאלנו אנשים, כמה היית רוצה להמשיך לראות את השיעור, להשתתף בשיעור?

בשיעור של החסרה של מילה, 95 אחוז רצו.

למה?

כי יש פיתוי של משהו יסודי פנימי שמכניס אותי פנימה.

מוריה

אני הופכת להיות שותפה.

שמעון

היסוד החידתי מעורר

נכון.

ולכן זה פרקטיקות קטנות שצריכה לחשוב עליהן.

בלי פיתוי, אני לא אקבל את המעורבות שאני רוצה ואת הדריכות שאני רוצה ואת המשחק שאני רוצה.

אגב, זה נכון לכל דבר, גם לזוגיות.

מי שחושב שהזיקה של הבן או בת זוגי שיהיה לו נצח, הוא הוזה.

בגלל מה? בגלל שאתה חתיך? בגלל מה? הרי מתישהו. כמה... התלהבת ממישהו. הוא חתיך, הורס.

בסדר? כמה זמן זה מחזיק לך? שעתיים? יומיים? כן, זה לא עובד ככה.

גם הילדים שלנו, ולכן פיתוי זה דרישת יסוד ממני קהילתי ליצור סדרה של פעולות שתגדיל את הזיקה.

זה ציר אחד.

ציר שני אנחנו צריכים לזכור דבר אחד. בני אדם הם לא סקרנים. גם ילדים לא.

והאגדה, כאילו בני אדם הם סקרנים, והאגדה עוד יותר מטומטמת, סליחה שאני אומר את זה, שבית הספר

הורס סקרנות, זה העוול הכי גדול בעיניי שעושים למורים. הוא לא הורס כי זה לא היה מלכתחילה?

לא רק שהוא לא הורס, הוא עוד בונה 50 אחוז. בוא נלך למדינות שאין בהם בתי ספר. אני אמור לראות

אנשים יושבים ברחובות, פותרים משוואות, קוראים אפלטון ועושים ניסויים מדעיים. הם לא עושים, לא את

זה ולא את זה ולא את זה. כי מחוץ למוסד לימודי אין סקרנות.

אף אחד לא בא הביתה ומתחיל לחפור לילדים שלו על האנליזה של השיר שהוא שמע עכשיו ברדיו.

מוריה

לא על אנליזה של השיר, אבל יכול להיות של דברים אחרים.

שמעון

על שום דבר.

זו הנקודה הזאת מבחינתי סופר חשובה.

ומה גורם לנו לטעות?

זזה קשור גם לתכונות של שחקן משמעות.

יש לנו חסר הבנה אחד.

אתה רואה ילד, את נותנת לו טלפון.
ואז הוא מתחיל כזה, בני חדש. והוא מתחיל, טק, טק, טק, ופתאום, את אומרת לו, בוא'נה, איזו סכנות, למה
אין לו את זה בגאוגרפיה?
וזה מה שגורם לנו לחשוב שטכנולוגיה היא שווה משהו בחינוך. אומרים, אה, הוא גם מתפקד ככה.
לא מני ולא מקצתי. מה שקורה, זה שברגע שהוא הצליח לטפל את הטלפון, הוא עוצר. הוא לא שואל, איך זה
עובד בעצם? ממה בנוי הטלפון? מי המציא אותו? אני אתן לעצמי שלושה נימוקים בעד טלפון ושלושה
נימוקים נגד. שום דבר
כי יש לנו שני סוגי סקרנות.
יש לנו סקרנות מסוג אחד שהיא סקרנות לידע קונקרטי מעשי שאנחנו צריכים אותו כדי להסתדר בעולם.
לזה יש לנו סקרנות.
וזה מעניין אותנו. בשביל זה לא צריך בית ספר.
כשילד שואל למה אני צריך בית ספר התשובה היא אתה לא צריך. לא לומדים אותך מתמטיקה כי זה סדר
במכולת בית ספר מלמד דברים שלא צריך
זה הקטע שלו.
כי זה סוג ידע לא קונקרטי.
בית הספר מלמד ידע מופשט.
ידע מופשט שאין לו שום רלוונטיות בדרך כלל לחיים. והמעבר הזה הוא המעבר הדרמטי. ותפקיד בית הספר
מבחינה קוגניטיבית, מבחינה פדגוגית, זה להקפיץ מישהו.
במקום שבו הוא מגיע עם סקרנות או ידע קונקרטי לידע מופשט, ואם אני לא אעשה לו את זה, הוא לא יהיה
שחקן משמעות לעולם. כי כל משחק המשמעות הוא בידע מופשט. וזה חלק מתהליך הפיתוי.
אני לא יכול להניח כי אז מה יקרה? אני אתחיל להגיד, הוא לא סקרן.
זה התפקיד שלי לעודד את הסקרנות.
זה התפקיד שלי לפתח אותה.
זה התפקיד שלי להציף אותה.
זה לא להניח שישנה, כי אם הייתה ישנה, לא היה בעיה במערכת החינוך. כולם היו באים, ורק משתוקקים
לשמוע אותך, לא תן את משנתך על לאה גולדברג.
לא.
זה לא המצב זה האחריות שלי הסקרנות שלך ושליך אחרת אני אאשים אותך כל הזמן והנקודה הזאת היא
מאוד חשובה לי כי בית הספר עוסק בידע מופשט קחי דוגמה מבחן בגרות שנחשב אמור היה להיות קל לשון
והוא מבחן בגרות
לא קל.
למה?
ילד יכול להגיד, מה, אני יודע לדבר.
כן, דוגמאות תמיד נותנת, דנה קמה, סבתא מתה, אני יודע להגיד את זה.
מה אתה חופר?
ואת אומרת לו, לא, לא דנה, לא דנה, לא סבתא, לא כלום.

מושע, נושא, נשוא, , הוא לא יודע את נפשו, כי מה קרה? קפצנו מהעולם קונקרטי לעולם מופשט.
ומי שלא ידע לעשות הקפיצה הזאת... לא יוכל להיות פילוסוף כשהוא יהיה גדול.
לא, הוא לא יוכל להיות שחקן משמעות בכלל.
היום העולם עזב את הקונקרטי. זה החידוש של העולם היום.

מוריה

אנחנו לפני סיום, והבטחת לחזור לעיקרון החסד.

שמעון

נכון, נכון.

עיקרון החסד, הוא קשור לעולם המשוב, הוא קשור לעולם האדם, ומבחינתי הוא דבר כל כך קריטי, גם על פדגוגיה, אבל גם על החיים בכלל, שאני נורא שמח לחתום איתו את השיחה שלנו.
עיקרון החסד, הוא בכלל מגיע מעולם הפרשנות. מה זאת אומרת מעולם הפרשנות?
יש תחום בפילוסופיה שנקרא הרמנויטיקה. כשאני קורא טקסט, אני צריך כללים, איך לפרש.
למשל, שאלה קלאסית הרמנויטית זה, האם כוונת המשורר חשובה או לא, כן?
היא שאלה הרמנויטית.

בעיקרון החסד, הניסוח שלו, ואני מאוד אוהב את השם חסד, הניסוח שלו הוא כדילקמן.

כשאת קוראת טקסט, כשאתה קורא טקסט, תניחי שכותב הטקסט הוא אדם סביר והגייוני.

את אומרת לעצמך.

מה זאת אומרת?

למה שלא?

למה שלא אניח את זה?

האמת היא שאנחנו לא עושים את זה.

למה הכוונה?

בוא נניח שאני קורא טקסט עכשיו, ובטקסט יש משהו לא ברור, משהו סתום, משהו דיבילי, סתירה לוגית,

עובדה לא ברורה, משפט, לא יודע מה.

כשאני רואה את זה, יש לי שתי אפשרויות.

או שמי שכתב את הטקסט צריך להיות סתום, או שאני סתום.

עכשיו, איך אני קובע את זה בדרך כלל?

לפי מי שחתום על הטקסט.

אם אני קורא טקסט של אפלטון, ויש משפט סתום, אז אני... אז אני אומר לעצמי, מה זאת אומרת, אפלטון

זה... זה אפלטון, כאילו, מה?

אני אקרא עוד פעם, אני אנסה להבין למה הוא התכוון.

אני אקרא קריאת חסד.

אבל אם כתוב דני מג'3, עוד פעם הסתום בשטויות שלו.

עיקרון חסד בא ואומר, תקרא קריאת חסד את כולם.

כי אין אנשים מטומטמים בעולם, ואין אנשים סתומים בעולם, אלא יש אנשים שלא הבנת מה הם רצו לומר,

אתה לא תהיה חייב להסכים, אבל אם הם אמרו משהו, או הם כתבו משהו, הם התכוונו למשהו.

ואם אני אוהב אותך ואחת החובות שלי הוא החסד כי זה לא בדיוק חובה זה לקרוא אותך קריאת חסד בין אם את תלמידה ובין אם את אדם הבת זוג שלי או האויב הפוליטי שלי כי אנשים תמיד מתכוונים למשהו השאלה היא אם הסכמתי לראות למה התכוונת. אולי אני לא אסכים, אולי זה טעות, אבל אני עדיין חייב לך את הדבר הזה, לפחות אם אני מעריך אותך. והדבר הזה, יש לו משמעויות פדגוגיות אדירות.

אגב, לפעמים מורים קוראים קריאת חסד, כשילד נמצא על 52 ואנחנו רוצים שהוא יעבור מבחן. אז פתאום אנחנו קוראים את המבחן מחדש, ואז פתאום אנחנו קוראים, שמונה ליד תשע, כל מיני כאלה, כן? עכשיו, אני רוצה... הקריאת חסד הזאת, קריטית, גם פוליטית, גם בין-אישית, גם פדגוגית, גם חינוכית, היא מצילה ילדים.

מצילה ילדים.

אני ראיתי כמה פעמים שפתאום ישבנו עם הורים, אמרנו, תגיד, למה הוא למעשה צייר את הציור הזה? פתאום קוראים את זה קריאת חסד, זה מציל אותו.

פתאום אנחנו רואים שהוא הרבה יותר חכם ממה שאתה חשבת. בעיקר ילדים, כך השם, באזור המיוחד. ורק אני אתן דוגמה אחת.

סיפור אמיתי, שיום אחד אני צופה במורה, והמורה, השיעור, כיתה ד' והייתה מורה חמודה, אבל כשצופים במורים הם נלחצים קצת. והיא שאלה, ממש לא היה שאלה של השיעור, רק שאלה, מה שנקרא על הדרך, מי חיבר את ההמנון הלאומי? וכל הילדים הצביעו, כמובן, כי זו שאלה יחסית קלה, וילד אחד הצביע והמורה אמרה לו, כן, בבקשה, ואז הוא אמר לה, יוסי בן עיון, השחקן כדורגל.

אז כמובן שכל הילדים צחקו, והיא כמובן לא הגיבה בכלל למה שהוא אמר, אלא מיד עברה למישהו אחר. התעלמה, לא נתנה משהו. התעלמה, כמו שאמרת קודם. התעלמה.

ואז מישהו אחר אמר את התשובה, נפתלי הרץ אימבר, והמשיכו את השיעור.

עכשיו אני, כמישהו שצופה מן הצד, בשבילי מאותו רגע הילד הזה הוא הכי מעניין, כן?

כי הוא מאותו רגע גם מרוסק קוגניטיבית, פדגוגית וגם רגשית.

נזכור שדיברתי על הכפילות הזאת. כן. ומה הסיכוי שהוא יסביר בפרסום.

ואז באתי למורה. בסוף השיעור, אמרתי לה, תשמעי, לכי לילד. תשאלו, תפעילי עיקרון חסד, הוא לא צחק, הוא אמר משהו ברצינות.

מה קרה שם? הייתה הגונה והיא עשתה את זה. ומסתבר שזה היה ילד מבריק עם ידע עולם נמוך.

מה הוא עשה? הוא במהירות עשה את הדבר הבא. הוא אמר ככה, איפה אני שומע את ההמנון?

במשחקים של נבחרת בכדורגל. עכשיו, נבחרת זה דבר, מי חשוב בנבחרת? הקפטן. מי הקפטן שהיה

באותה תקופה? בן עיון. נובע מכך שמי שכתב את ההמנון, זה יוסי בן עיון.

משל.

עכשיו, זה ילד היפר חכם של חמש יחידות מתמטיקה, שעשה חישוב נורא מהיר בתורת הקבוצות, כדי להגיע למסקנה מסוימת. רק הידע העולם שלו הוא נמוך. כן?

הוא חיבר בין כל ההשתלשלות הזאת, של איפה אני שומע את ההמנון, וההמנון זה דבר חשוב, אז יכתוב

אותו מישהו חשוב, ומי חשוב בנבחרת זה בן עיון, והקפטן, והקפטן הוא בן עיון.

ואם אני לא מפעיל קריאת חסד כלפי אותו ילד, קורים שני דברים נוראים.

אחד, ברמה הרגשית, הילד הזה מרגיש חסר ערך. סתום.

אבל הדבר השני, פדגוגי.

אותו ילד הולך הביתה באותו יום ושואל את עצמו, לעזאזל איפה משחק נפתלי הרץ אמיבר. לא תיקנתי אותו לא רגשית, ולא תיקנתי אותו לא פדגוגית. כי לא חדרתי למעמקי המחשבה שלו, שאני יכול למצוא את המקום שאני מתקן אותו. כי אדם, אפשר לתקן אדם רק מתוך עולמו שלו.

מוריה

שמעון, אישרת בהחלט טעם של עוד, ואני רוצה להגיד לך שוב תודה רבה.

שמעון

תודה לכם, היה כיף גדול.

מוריה

ולפני סיום, אני רוצה להזכיר שהחלה מתקיימת בראש ובראשונה בתוך הכיתה. והמשאב הגדול ביותר, המשמעותי ביותר, ולכן החשוב ביותר, הוא המורות והמורים ושעות ההוראה שלהם. כדי להעמיק בנושא הפרק, אתם מוזמנים להיכנס למפת הידע שיצרנו באגף, הנקראת, לראות את כל הקשת.

הקישור מופיע בתיאור הפרק.

אני רוצה להודות למנהלת האגף לחינוך יסודי חנה ללוש, על הובלתה את הנושא, ולחברותיי ליחידה לטיפול בפרט. אסתר צמח רוזן, הילה ליכט שיטרית, סיניה ברק, ורות נצר תורג'מן. וכמובן, לכל צוות מטח. תודה לכם על ההקשבה, מקווה שנהניתם. להתראות בפרק הבא.